

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี่) บ้าน จังหวัดตรัง ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเขตเลเส (สี่) บ้าน และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเมืองภาคประชาชนในด้านการปกป้องทรัพยากรทางทะเลของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเล (สี่) บ้าน จังหวัดตรัง โดยมีผลสรุปการวิจัยดังนี้

บริบทในพื้นที่

เขตเลเสบ้านเป็นภาษาพูดท้องถิ่นใต้ มาจากคำเต็มที่ว่า เขตทะเลสี่หมู่บ้าน หรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสี่หมู่บ้าน ประกอบด้วย 2 อำเภอ 3 ตำบล 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำราบ ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง บ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง บ้านควนตุงกู ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง และบ้านฉางกลาง ตำบลไม้ฝาด อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมาจากหมู่บ้านเกาะมุกด์ รองลงมาใกล้เคียงกันคือบ้านน้ำราบ บ้านฉางกลาง และบ้านควนตุงกู ส่วนมากอยู่ในวัยหนุ่มสาว รองลงมาเป็นวัยกลางคนช่วงต้น (36-45 ปี) และวัยกลางคนช่วงปลาย (46-60 ปี) นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุด รองลงมานับถือศาสนาพุทธ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับประถมศึกษา/เทียบเท่า และมีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้าน

สรุปผลการศึกษาเชิงปริมาณ

รูปแบบการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี่) บ้าน ประกอบด้วยด้านกลุ่ม/เครือข่าย ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำ และด้านการสื่อสาร โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มากที่สุด คือ ด้านกลุ่ม/เครือข่าย รองลงมาด้านการเคลื่อนไหว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านด้านผู้นำ และด้านการสื่อสาร ตามลำดับ

ด้านกลุ่ม/เครือข่าย อยู่ในระดับมาก พบว่า สมาชิกมีความผูกพันบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา สมาชิกในกลุ่มรักและหวงแหนทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพบปัญหา ผลกระทบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท่านร่วมปรึกษาหารือกับกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ข้อที่ต่ำสุดคือ กลุ่ม/เครือข่ายได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนจากมูลนิธิอันตามัน อยู่ในระดับมาก

ด้านการเคลื่อนไหว อยู่ในระดับมาก พบว่า มีความพร้อมออกมาต่อสู้เพื่อความถูกต้องหากเห็นความไม่ชอบมาพากลของรัฐและการเอาผลประโยชน์จากนายทุน หรือกลุ่มเรือประมง

พาณิชย์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา การเรียกร้องต่อรัฐโดยผ่านตัวแทนทางการเมือง อยู่ในระดับมาก การต่อสู้เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม/เครือข่าย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ข้อที่ต่ำสุดคือ การได้แสดงออกถึงการต่อสู้ในการปกป้องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก พบว่า การมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น แนวปะการัง ป่าชายเลน หญ้าทะเล สัตว์น้ำวัยอ่อนทางทะเล อยู่ในระดับมาก รองลงมา การได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ข้อที่ต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไปได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางทะเล อยู่ในระดับมาก

ด้านผู้นำ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้นำกลุ่มเป็นที่ยอมรับของสมาชิก อยู่ในระดับมาก รองลงมา ผู้นำกลุ่มเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการ และมูลนิธิอันดามัน อยู่ในระดับมาก และผู้นำกลุ่มได้รับความเคารพนับถือจากสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มยินดีให้ความร่วมมือเสมอ อยู่ในระดับมาก ข้อที่ต่ำสุดคือ ท่านผู้นำกลุ่มมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ อยู่ในระดับมาก

ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก พบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกชาวประมงชาวบ้านกับผู้นำกลุ่ม ใช้วิธีการประชุมกลุ่ม อยู่ในระดับมาก รองลงมา การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกชาวประมง ชาวบ้านกับผู้นำกลุ่ม ใช้วิธีการพูดคุยต่อหน้า อยู่ในระดับมาก และกลุ่มมีการเสวนา อภิปรายร่วมกับหน่วยงานราชการเพื่อร่วมหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ข้อที่ต่ำสุดคือ กลุ่ม/เครือข่าย/ผู้นำ/สมาชิก มีประชุม การแสดงความคิดเห็นถึงการแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ลักษณะของกลุ่ม / เครือข่าย เขตเลเสบ้าน

1. ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ โดยคัดเลือกแกนนำหลักของแต่ละบ้านจากสมาชิก เพื่อทำหน้าที่แทนสมาชิก เช่น การประชุม กิจกรรมกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มแต่ไม่มีโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจน
2. ดำเนินการภายใต้ชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง นั้นหมายความว่าประมงพื้นบ้านในเขตเลเสบ้านเป็นสมาชิกชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง
3. กลุ่มเขตเลเส (สี่) บ้านจัดตั้งขึ้นเพื่อต่อการแบ่งเขตดูแลทรัพยากรทางทะเลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหน้าบ้านตนเอง และสมาชิกไม่ได้ยึดติดกับการแบ่งเขต เนื่องจากมีความเป็นพี่เป็นน้องชาวประมงพื้นบ้านด้วยกัน ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ฉะนั้นจึงต้องช่วยกันดูแลและรักษาด้วยกัน
4. ความเข้มแข็งของจัดการทรัพยากรป่าชายเลนบ้านน้ำราบ นำมาสู่การแบ่งเขตเลเส (สี่) บ้าน

5. เป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาที่เดิมมีเพียงคณะกรรมการที่มาจากแต่ละบ้าน กระทั่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเขตเลเสบ้านชัดเจน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารแนวเขตฯ 4 หมู่บ้าน ชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเล จังหวัดตรัง (ฉก.ทะเล) กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน 4 หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต.ในพื้นที่ โดยคณะกรรมการบริหารแนวเขตมาจากการแต่งตั้งตัวแทนชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเลระดับหมู่บ้านของ 4 หมู่บ้าน บ้านละ 3 คน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านละ 1 คน นายก หรือผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวม 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางสัก ตำบลไม้ฝาด และตำบลเกาะลิบง ตำบลละ 1 คน และเพื่อเป็นการบูรณาการร่วมกัน

6. กลุ่มมีวางแผนร่วมกันในการจัดการทรัพยากรทางทะเล และสามารถจัดการเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้วยวิธีการจัดเวที การประชุมส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

7. กลุ่มเกิดจากความรู้สึกรักของแกนนำซึ่งมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุการณ์สึนามิที่ทำให้เห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น

8. เขตเลเส (สี่) บ้าน มีเครือข่ายระดับพื้นที่อ่าวทะเลตรัง ประกอบด้วย อ่าวปะเหลียน (หาดสำราญ) อ่าวกลางน้ำ (บ้านแถวทุ่งตะเชะ ท่าบันได หินคอกควาย วังวน และกันตังใต้) อ่าวสิเกา อ่าวปากน้ำ (พระม่วง สุโหวป่าตู่ มดตะนอย เจ้าไหม ท่าโต๊ะเมฆ ลิบง) และอ่าวเขตทะเลเส บ้าน มี 4 หมู่บ้าน (ควนตังกู น้ำราบ เกาะมุกด์ ฉางกลาง) เครือข่ายของเขตเลเส (สี่) บ้าน ในระดับจังหวัดเป็นชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง และชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง มีเครือข่ายประมงพื้นบ้านระดับภาค คือ สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มและชมรมชาวประมงพื้นบ้านและเครือข่ายระดับภูมิภาคในพื้นที่ 13 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ ได้แก่ ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดนราธิวาส ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดปัตตานี ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล จังหวัดสงขลา ชมรมชาวประมงทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ชมรมชาวประมง อ.สิงหนคร จ.สงขลา ชมรมชาวประมง อ.เขาชัยสน-บางแก้ว จ.พัทลุง ชมรมชาวประมง อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง กลุ่มอนุรักษ์ทะเลน้อย จ.พัทลุง ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช ชมรมชาวประมงพื้นบ้านอ่าวท่าชนะ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ชายฝั่ง อ.หลังสวน จ.ชุมพร ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะยาวน้อย จ.พังงา เครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะยาวใหญ่ จ.พังงา กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะศรีบอยา จ.กระบี่ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรบ้านป่าคอก ต.ป่าคอก จ.ภูเก็ต ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การเฝ้าระวังและหยุดใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในพื้นที่

9. พื้นที่แต่ละบ้านในเขตเลเส (สี่) บ้าน มีการบริหารจัดการบ้านตนเอง โดยมีกลุ่มย่อยภายในแต่ละบ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อให้สมาชิกมีเงินออมและสามารถกู้ยืมเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ เช่น เรือ เครื่องยนต์ สำหรับผู้ประกอบอาชีพประมง ฯลฯ นอกจากนั้นยังแบ่งปันความช่วยเหลือแก่คนชรา คนพิการ และด้อยโอกาสในชุมชน เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจน รวมทั้งการจัดการเขตเลเสบ้าน การอนุรักษ์พะยูนด้วย กลุ่มที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน จัดตั้งขึ้นมีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกรู้จักการออม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ เป็นการสร้างสวัสดิการการจัดตั้งทุนให้แก่ชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจและสามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียง โดยสมาชิกได้มีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งสมาชิกมีความมั่นคงต่อที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินและรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กลุ่มธนาคารปู หรือ กะชังปูม้าเกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้นำปูม้าที่มีไข่นอกกระดองติดเครื่องมือประมงมาปล่อยและเพาะฟักตัวอ่อนในกระชังที่สร้างไว้สำหรับสมาชิก เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำในธรรมชาติ กลุ่มชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเล (ฉก.) มีหน้าที่เฝ้าระวังรักษา ตรวจตรา สิ่งแวดล้อมทางทะเล ทั้งการตรวจตราบริเวณตามแนวเขตของสมาชิกฉก.แต่ละบ้าน และร่วมกับหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่นกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดตรัง และสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 31 (สิเกา) ไปไม่เสีย ประมงจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง เครือข่ายความร่วมมือพื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (SAN) และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้เพื่อร่วมกันผลักดันนโยบายและกฎหมายคุ้มครองสิทธิการทำประมงโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรโดยเครื่องมือประมงที่ผิดประเภท ผิดกฎหมาย ในช่วงที่มีปัญหาเรืออวนรุนอวนลาก และเรือปั่นไฟ ซึ่งทำลายล้างทรัพยากรทางทะเลมากทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่เคยมีอยู่ชุกชุมลดลงอย่างรวดเร็วและยิ่งกว่านั้นยังมีการวางระเบิด และการใช้ยาเบื่อ อันส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล กลุ่มป่าชายเลน จัดตั้งเพื่อจัดการ ควบคุม ดูแล และรักษาทรัพยากรป่าชายเลน การปลูกพรรณไม้เสริมซ่อมแซมป่า ดูแล รักษาและการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนและนอกชุมชน กลุ่มอู่เรือ สำหรับคนในชุมชนขึ้นโครงเรือ คานเรือ ซ่อมเรือชำรุด

ลักษณะการมีส่วนร่วม

1. ปัจจุบันยังคงมีเรือประมงพาณิชย์ คนดอน คนต่างพื้นที่ที่พยายามลักลอบเข้ามา กอบโกยผลประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลตรังโดยไม่เกรงกลัวบทลงโทษจากกฎหมาย ด้วยเครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย และเครื่องมือประมงที่ผิดประเภทในเขตทะเล (สี่) บ้าน เช่น อวนรุน อวนลาก เบ็ดราไว เครื่องลม ระเบิด ไฟปั่นปลากระตัก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อทำลายสัตว์ในท้องทะเลได้อย่างมากมายและสร้างความสูญเสียทรัพยากรทางทะเลได้อย่างมหาศาล นอกจากนั้นกลุ่มเหล่านี้บางครั้งยังแหวกกฎ กติกาของชุมชน ฉะนั้น หน้าที่ของสมาชิกชาวประมงพื้นบ้านทุกคน จึงร่วมเฝ้าระวังท้องทะเลมิให้คนต่างถิ่นมาฉกฉวยผลประโยชน์เพียงชั่วครู่ชั่วยาม นอกเหนือจากหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเล (ฉก.) ที่ต้องปฏิบัติกันเป็นเวรยามตลอด 24 ชั่วโมง
2. ผู้นำกลุ่มเขตทะเล (สี่) บ้าน อันประกอบด้วยบ้านฉางกลาง บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู และบ้านน้ำราบ ร่วมกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ร่วมวางแผนจัดการทรัพยากรแนวเขตทะเล บ้าน หรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน 4 หมู่บ้าน โดยมีหลักสำคัญคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันได้ของกลุ่มชาวประมงในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง การร่วมกันกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การจำกัดประเภทของเครื่องมือบางประเภทในบริเวณบางขอบเขตที่กำหนดเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล เขตสัตว์น้ำวัยอ่อน ฯลฯ การจำกัดประเภทของเครื่องมือบางประเภทในบริเวณบางขอบเขตที่กำหนดเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล เขตสัตว์น้ำ

วัยอ่อน ฯลฯ การจำกัดและห้ามตามช่วงเวลา ตามฤดูกาลในบางพื้นที่ (ช่วงวางไข่ ช่วงระยะเติบโต) และการร่วมกันฟื้นฟูระบบนิเวศน์โดยรวม เช่นวางแนวปะการัง ปลุกป่าชายเลน ฯลฯ

3. กฎกติกา การใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรการประมงทะเลในพื้นที่แนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสีหมู่บ้านหรือเขตเลเสบ้าน มีหลักการสำคัญคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันได้ของกลุ่มชาวประมงในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง กุฎระเบียบข้อบังคับเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนดังนี้ จำกัดเครื่องมือการประมง ในบริเวณขอบเขตที่กำหนดเขตอนุรักษ์หญ้าทะเล เขตสัตว์น้ำวัยอ่อน ได้แก่ เรืออวนรุน อวนประกอบเครื่องมือกระทุ้งน้ำ อวนชัก อวนทับตลิ่ง เบ็ดราว ระเบิด ยาเบื่อ ลอบหรือไซปู ขนาดตาอวนต่ำกว่า 2 นิ้ว การดำหอยโดยใช้เครื่องมือ สำหรับเครื่องมือการประมงที่ห้ามใช้ ประกอบด้วย เรืออวนลาก เรือปั่นไฟเข้ามาในเขต 3,000 เมตรห่างจาก เกาะมุกด์, เกาะกระดาน, เกาะเชือก, เกาะแหวนอย่างเด็ดขาด (จำกัดและห้ามตามช่วงเวลา ตามฤดูกาลในบางพื้นที่ เช่น ช่วงวางไข่ ช่วงระยะเติบโต) การร่วมกันฟื้นฟูระบบนิเวศน์โดยรวม เช่น วางแนวเขตปะการัง ปลุกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ฯลฯ

บทลงโทษ คือการตักเตือน ในขณะเดียวกันนอกจากกฎ กติกาของชุมชนแล้ว กฎหมายที่เป็นบทลงโทษชัดเจนเป็นกลไกที่ใช้ในการควบคุม ดูแลเฝ้าระวัง การใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมายและผิดประเภทในเขตทะเลพื้นที่จังหวัดตรัง เช่น

พระราชบัญญัติการประมง ปี พ.ศ. 2490

มาตรา 22 ห้ามมิให้บุคคลใด ตัดตั้ง วาง หรือสร้างเขื่อน ทำนบ รั้ว เครื่องมือที่เป็นตาข่าย หรือเครื่องมือทำการประมงอื่นๆ ในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งกั้นทางเดินของสัตว์น้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือกระทำการเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่การกสิกรรมในที่ดินอันบุคคลถือกรรมสิทธิ์

ประกาศกระทรวงเกษตร และสหกรณ์

เรื่องห้ามใช้เครื่องมือโพงพาง รั้วไซมาน หรือกั้นรั้วไซมาน ลี หรือ เครื่องมือที่มีลักษณะ และวิธีการใช้คล้ายคลึงกันทำการประมง อาศัยอำนาจตามความของพระราชบัญญัติการประมง ปี พ.ศ. 2490 มาตรา 32 (2) เพื่อออกประกาศห้ามใช้เครื่องมือดังกล่าว ประกาศเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2521 โดย นายนรีดา กรรณสูต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประกาศจังหวัดตรัง

เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมือประมงบางชนิดทำการประมงในบริเวณแหล่งหญ้าทะเล หรือภายในพื้นที่กำหนดอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 (2) แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง โดยการอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2535 โดย นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ให้ออกประกาศดังนี้

“ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใด ใช้เครื่องมือทำการประมงประเภทอวนลาก อวนรุนทุกประเภท ทุกชนิด ซึ่งใช้ประกอบกับเรือยนต์ทำการประมง อวนทับตลิ่ง (อวนชัก) อวนลอยปลาทราย ซึ่งใช้ประกอบกับเครื่องมือกระทุ้งน้ำทำการประมง อวนถ่วง หรืออวนจมกระเบน ทำการประมงภายในเส้นล้อมรอบที่กำหนด”

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่องกำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำบางแห่งของจังหวัดตรัง โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มีสาระสำคัญดังนี้ “ห้ามบุคคลใดใช้เครื่องมืออวนลากชนิดมีถุ เครื่องมืออวนรุน ละวะ ชิบ หรือรูงัก รุนเคย หรืออวนถุทุกชนิดและทุกขนาด ที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ ภายในบริเวณพื้นที่ตามจุดพิกัดที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายประกาศฉบับนี้โดยเด็ดขาด” ประกาศ ณ วันที่ 9 ตุลาคม 2550

บทกำหนดโทษ (ที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามดังกล่าวแล้ว)

มาตรา 62 บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 9, 13, 18, 21, 22, 30, 54 หรือมาตรา 55 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 70 เครื่องมือทำการประมงที่ได้มีประกาศตามความในมาตรา 32 ห้ามมิให้บุคคลใดใช้โดยเด็ดขาดนั้น ถ้านำมาใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ให้ศาลริบเครื่องมืออันนั้นเสีย

นอกจากนั้น ยังอยู่ภายใต้ข้อบัญญัติที่เรียกว่า “ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงว่าด้วย” การอนุรักษ์พะยูน พ.ศ. 2554

4. เขตทะเล (สี่) บ้านใช้การฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น แนวปะการัง ป่าชายเลน หล้าทะเล สัตว์น้ำวัยอ่อนทางทะเล ด้วยการจัดโครงการ/กิจกรรมในแต่ละบ้านประจำทุกปี เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางทะเล เช่น ปลูกป่าชายเลน หล้าทะเล อนุรักษ์พะยูน ปล่อยุทธ์สัตว์น้ำ พันธุ์กุ้ง ปูม้า หอยชักตีน คั้นความสมดุลสู่ท้องทะเล และเป็นการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ร่วมฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตรัง ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลให้ความสำคัญ ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน นักศึกษารวมทั้งหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตทะเลบ้านและสมาชิกประมงพื้นบ้านในอ่าวทะเลตรังมาร่วมด้วย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการแสดงบนเวทีประกวดวาดภาพ ประกวดการเขียนเรียงความด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การแสดงร้องเงืงศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่น การแข่งเรือ เป็นต้น

ลักษณะการเคลื่อนไหวน

การเสียชีวิตของพะยูนนำมาซึ่งการเคลื่อนไหวนการเมืองภาคประชาชนกลุ่มประมงพื้นบ้านหลายครั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยการเคลื่อนไหวนจะนำโดยชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ถือเป็นความร่วมมือจากทุกบ้านทุกอ่าวในเลตรัง มีเหตุการณ์สำคัญของการเคลื่อนไหวนเพื่อเรียกร้องต่อภาครัฐ ดังนี้

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ.2554 เหตุการณ์ชาวประมงพื้นบ้านนำซากพะยูนเพศเมียอายุประมาณ 5 ปี น้ำหนัก 57 กิโลกรัม ความยาว 1.56 เมตร ซึ่งพบเกยตื้นบริเวณหน้าเกาะลิบง หมู่ 7 บ้านทรายแก้ว ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มาประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดตรัง เนื่องจากตั้งแต่ปี 2550-2554 พะยูนเสียชีวิตไปแล้วกว่า 50 ตัว เต่าทะเลมากกว่า 100 ตัว โลมา มากกว่า 60 ตัว และในปี 2554 ขณะนั้น ก็เสียชีวิตเป็นตัวที่ 8 ซึ่งสาเหตุมาจากการใช้เครื่องมือที่ผิด

กฎหมาย จึงนำพะยูนมาประท้วงเพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญและจริงจังในการป้องกันการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง

ข้อเรียกร้องของกลุ่มประมงพื้นบ้าน ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหามาตรการอนุรักษ์พะยูน เต่าทะเล โลมา และสัตว์ทะเลอย่างจริงจัง

ผลการเรียกร้อง คือ หลักจากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ได้ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นายอำเภอ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง ประมงจังหวัดตรัง สมาคมชาวประมงอำเภอกันตัง ชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ร่วมพิจารณาหารือเพื่อร่วมหามาตรการ โดยได้ดำเนินการรื้อถอนอวนปลากระเบน และเบ็ดราไวในพื้นที่เสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อพะยูนและโลมา พร้อมทั้งประกาศพื้นที่เป็นเขตห้ามใช้เครื่องมือผิดกฎหมายเพิ่มเติม

เดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ.2556 ชมรมประมงพื้นบ้าน เรียกร้องให้จังหวัดตรังช่วยแก้ไขอวนลากจากประมงนอกพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านพบและสังเกตการณ์ว่ามีชาวประมงนอกพื้นที่ เรือประมงพาณิชย์เข้ามาลักลอบทำการประมงในพื้นที่อนุรักษ์ช่วงฤดูปิดอ่าว (ตามประกาศกรมประมง ปิดอ่าวอันดามัน ฤดูปลาวางไข่ จ.ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง ตั้งแต่วันที่ 1 เม.ย.-30 มิ.ย) ทำให้อวนปูของชาวประมงพื้นบ้านได้รับความเสียหายในหลายพื้นที่ โดยเรียกร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหาทางดำเนินการ

ผลการเรียกร้อง ผู้ว่าราชการสั่งการให้มีการตรวจสอบเรือประมงพาณิชย์ที่ลักลอบเข้ามาทำการประมงอย่างเร่งด่วน

สำหรับวิธีการกีดกันภาครัฐ แคนนำชมรมชาวประมงพื้นบ้านใช้สันติวิธีด้วยการเจรจา ข้อดี คือประหยัดทรัพยากรคน ไม่ต้องมีกำลังคนมากในการเจรจา แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดเป็นข้อเสีย คือคณะกรรมการ หรือผู้มีอำนาจไม่ทำตามนโยบาย ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามแนวเขตทะเลเส (สี่) บ้าน ใช้วิธีการเคลื่อนไหว ด้วยการจัดโครงการ/กิจกรรม โดยมีหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม มากกว่าการเรียกร้องหรือการกีดกันด้วยวิธีการประท้วงต่อภาครัฐ

ลักษณะผู้นำ

ผู้นำ หมายถึง ผู้นำกลุ่มเขตทะเลเส (สี่) บ้าน อันประกอบด้วยบ้านฉางกลาง บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู และบ้านน้ำราบ ซึ่งร่วมกำหนดทิศทาง เป้าหมาย โน้มน้าวและจูงใจให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดูแล เฝ้าระวังทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยการวิจัยครั้งสามารถสรุปลักษณะผู้นำได้ 3 แนว ดังนี้

1. แนวประนีประนอม

เป็นลักษณะของผู้นำที่ใช้วิธีการพูด โกล่เกลี่ย ทำความเข้าใจด้วยหลักการและเหตุผล เพื่อหาข้อยุติ มียืดหยุ่น เสียสละ มีความเมตตา ใช้หลักการทำงานร่วมกัน

2. แนวปะทะ

เป็นลักษณะของผู้นำที่มีความเด็ดขาด เข้มงวดกับกฎกติการะเบียบวินัยเพื่อความถูกต้องและผลประโยชน์ส่วนรวม กล้าเผชิญหน้า กล้าเรียกร้องขอความเป็นธรรมต่อภาครัฐ

3. แนวผสม

เป็นลักษณะของผู้นำที่มีทั้งแนวประนีประนอม และแนวปะทะอยู่ในคนๆ เดียวกัน คือใช้วิธีการพูดคุย เจรจา ทำความเข้าใจด้วยหลักการและเหตุผล ใช้หลักการทำงานร่วมกันปรึกษาหารือกันเพื่อหาข้อยุติ ในขณะที่เดียวกันก็มีความเด็ดขาด ยึดปฏิบัติกฎกติกาที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนด และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และเมื่อได้รับคำชมหรือประสบความสำเร็จจะถือว่าเป็นความร่วมมือจากทีมงาน แต่หากได้รับผลในสิ่งตรงกันข้ามจะถือว่าเป็นความรับผิดชอบตนเองเป็นหลัก ดังตำราพิชัยสงครามของซือหม่าฝัว แห่งรัฐฉี ในสมัยชุนชิว ที่ว่า เมื่อออกศึกได้ชัยชนะ ควรถือเป็นวีรกรรมร่วมกัน หากพ่ายแพ้ถือเป็นความรับผิดชอบตนเองเป็นหลัก และหากออกศึกในครั้งต่อไปเราจะนำพากองทัพด้วยยุทธวิธีใหม่

ลักษณะของผู้นำกลุ่มประมงพื้นบ้าน

1. เข้มแข็ง
2. มีความกล้าหาญ
3. เสียเวลาส่วนตนให้ส่วนรวม
4. ใช้หลักประนีประนอมด้วยเหตุและผล
5. มีมวลชน
6. รอบรู้เรื่องทรัพยากรทางทะเล และทรัพยากรธรรมชาติ
7. รับผิดชอบต่อหน้าที่
8. เป็นแบบอย่างที่ดี
9. เป็นที่ยอมรับของเพื่อนสมาชิก
10. บุคลิกน่าเชื่อถือ
11. กล้าพูด กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง
12. ตัดสินใจร่วม
13. กล้าเผชิญปัญหา
14. มีใจอนุรักษ์

ลักษณะการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารของแนวเขตเลเส (สี่) บ้าน จังหวัดตรัง มีการสื่อสาร 2 ประเภท ดังนี้

1. การสื่อสารภายใน หมายถึง การส่งสารและรับสารผ่านสื่อบุคคลของกลุ่มประมงพื้นบ้าน 4 หมู่บ้าน ในเขตเลเสบ้าน ได้แก่ บ้านน้ำราบ บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู บ้านฉางกลาง โดยแกนนำและสมาชิกประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้านเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสารในขณะเดียวกัน เนื่องจากต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากการลาดตระเวน การร่วมเฝ้าระวังร่วมกัน

วิธีการสื่อสาร

วิธีที่ 1 การประชุมกลุ่มทั้งแบบทางการ และไม่ใช่วิธีทางการ โดยการดำเนินการประชุมที่เป็นทางการสำหรับบ้านน้ำราบทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน บ้านเกาะมุกด์ ทุกวันที่ 20 ของเดือน บ้านควนตุงกู ขึ้น 15 ค่ำของทุกเดือน ประชุมชมรมชาวประมงพื้นบ้านอย่างเป็นทางการทุกเดือนในวันที่ 9 และ 17 ของเดือน โดยมีตัวแทนจากทุกบ้านในทุกอำเภอทะเลตรัง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ไปไม้เขียว อำเภอบางขัน ชุมปฏิบัติภารกิจทางทะเล (ตำรวจ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มูลนิธิอันดามัน เพื่อร่วมพูดคุยในประเด็นปัญหาของประมงพื้นบ้าน และหาทางออกร่วมกัน ส่วนการประชุมที่ไม่เป็นทางการเช่น การประชุมกลุ่มเล็ก สภาภาคพื้นบ้าน ก่อนออกเรือหาปลา เก็บอวนปู ซึ่งกลุ่มประมงพื้นบ้าน 4 หมู่บ้านนี้ใช้วิธีการประชุมแบบไม่เป็นทางการมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการสื่อสารระหว่างกันภายในบ้านเดียวกัน แขนงระหว่าง 4 หมู่บ้าน โดยสลับกันเดินทางไปร่วมพูดคุยทั้งในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน และบางครั้งก็เป็นสมาชิกประมงในพื้นที่ร่วมกับแกนนำ และเครือข่ายด้วย

วิธีที่ 2 การใช้สื่อบุคคลและสื่อเครื่องมือสื่อสารโทรศัพท์ การใช้สื่อบุคคลเพื่อสื่อสารให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจในทิศทาง เป้าหมายเดียวกัน หากบุคคลที่ไปสื่อสารด้วยไม่สามารถทำความเข้าใจได้ เช่น การขอร้องให้เลิกใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมายและผิดประเภท ก็จะส่งบุคคลที่ผู้นั้นยอมรับและนับถือเข้าร่วมในการเจรจาต่อรองเพื่อสร้างความเข้าใจอีกครั้ง และหากยังไม่สามารถเจรจาก็จะทำวิธีการเดิม คือให้บุคคลที่ผู้นั้นไว้วางใจเข้าเจรจาเพื่อคลี่คลาย กระทั่งสามารถเจรจาต่อรองได้ข้อยุติของการเจรจา นอกจากนั้น กลุ่มประมงพื้นบ้านจังหวัดตรังเขตทะเลสาบก็ใช้โทรศัพท์เพื่อแจ้งในกรณีการประชุมด่วน การรวมพลเพื่อการเรียกร้อง สนับสนุน เคลื่อนไหว การแจ้งข่าวสารการเฝ้าระวังทางทะเลอีกด้วย

2. การสื่อสารภายนอก หมายถึง การส่งสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับของเขตทะเลสาบ โดยมีผู้รับสารเป็นบุคคลภายนอก

วิธีการสื่อสาร

วิธีที่ 1 การจัดประชุม เวทีเสวนา การจัดเวทีเสวนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรธรรมชาติโดยหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

วิธีที่ 2 การจัดโครงการ กิจกรรมเพื่อเล่าเรื่องแต่ละพื้นที่ ซึ่งแต่ละบ้านจะมีแผนงานของตนเอง และแต่ละพื้นที่จะมีกิจกรรมที่จะนำเสนอให้สาธารณะ รวมทั้งคนในและนอกพื้นที่ได้รับรู้และเข้าใจ โดยจะมีความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา มูลนิธิอันดามัน

วิธีที่ 3 การประชาสัมพันธ์ ด้วยสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ ป้าย การเล่าเรื่องราวของกลุ่มในแต่ละบ้าน ณ ที่ทำการกลุ่ม เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และศึกษา

สรุปผลการวิเคราะห์

ประเด็นที่ 1 ด้านกลุ่ม/เครือข่าย กลุ่มประมงพื้นบ้านจังหวัดตรังมีความเชื่อมโยงเครือข่ายกับระดับชาติ และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ โดยเครือข่ายมีฐานทรัพยากรและระบบนิเวศน์มีลักษณะที่เหมือนและคล้ายคลึงกัน มีเป้าหมายร่วมกันคือการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การเฝ้าระวังและหยุดใช้เครื่องมือประมงทำลายล้างในทุกพื้นที่ กลุ่มประมงพื้นบ้านได้ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการภายใต้ชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง มีสมาชิกมาจากชาวประมงพื้นบ้านในเขต 4 บ้าน คือ บ้านน้ำราบ บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู บ้านฉางกลาง กลุ่มเกิดจากรู้สึกของแกนนำซึ่งมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุการณ์สึนามิที่ทำให้เห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น สมาชิกผูกพันกับที่อยู่อาศัย ซึ่งผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสอดคล้องกันที่เห็นความสำคัญของกลุ่ม/เครือข่ายมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเป็นอันดับแรก

ประเด็นที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม ความร่วมมือของชุมชนเกิดจากการร่วมวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ในด้านต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาเชิงคุณภาพและปริมาณสอดคล้องกัน ทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันได้ของกลุ่มชาวประมงในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง การร่วมกันกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ ในการฟื้นฟูระบบนิเวศ การจำกัดประเภทของเครื่องมือบางประเภทในบริเวณบางขอบเขตที่กำหนด และเขตเลเสบ้านได้กำหนดกฎกติกา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการประมงทะเลในพื้นที่แนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสีหมู่บ้านหรือเขตเลเสบ้านซึ่งมีหลักการสำคัญในการบริหารจัดการ คือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันได้ของกลุ่มชาวประมงในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง มีกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนด้วยการจำกัดเครื่องมือการประมง ในบริเวณขอบเขตที่กำหนด (เขตอนุรักษ์หญ้าทะเล เขตสัตว์น้ำวัยอ่อน) ประกอบด้วย เรืออวนรุน อวนประกอบเครื่องมือกระทุ้งน้ำ อวนชัก อวนทับตลิ่ง เบ็ดราไว ระเบิด ยาเบื่อ ลอบหรือไซปู ขนาดตาอวนต่ำกว่า 2 นิ้ว การดำหอยโดยใช้เครื่องมือ การห้ามใช้เครื่องมือการประมง ได้แก่ เรืออวนลาก เรือปั่นไฟเข้ามาในเขต 3,000 เมตรห่างจาก เกาะมุกด์, เกาะกระดาน, เกาะเชือก, เกาะแหวนอย่างเด็ดขาด (จำกัดและห้ามตามช่วงเวลา ตามฤดูกาลในบางพื้นที่ เช่น ช่วงวางไข่ ช่วงระยะเติบโต) การร่วมกันฟื้นฟูระบบนิเวศโดยรวม เช่น วางแนวเขตปะการัง ปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ฯลฯ และมีข้อบังคับที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ นักท่องเที่ยวควรแต่งกายให้มิดชิดในบริเวณชุมชน สำหรับบตลงโทษ เป็นการตักเตือน

ประเด็นที่ 3 ด้านผู้นำ ลักษณะของผู้นำเป็นที่ยอมรับของสมาชิก ของหน่วยงานราชการ กล้าเผชิญหน้าต่อหน่วยงานราชการ/เอกชนเพื่อเรียกร้อง แสดงออกถึงการปกป้องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล มีลักษณะเข้มแข็ง มีความกล้าหาญ เสียเวลาส่วนตนให้ส่วนรวม ใช้หลักประนีประนอมด้วยเหตุและผล มีมวลชน รอบรู้เรื่องทรัพยากรทางทะเล และทรัพยากรธรรมชาติรับผิดชอบหน้าที่ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับของเพื่อนสมาชิก บุคลิกน่าเชื่อถือ กล้าพูด กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ตัดสินใจร่วมได้ สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ แนว

ประนีประนอม เป็นลักษณะของผู้นำที่ใช้วิธีการพูด โกล่เกลี่ย ทำความเข้าใจด้วยหลักการและเหตุผล เพื่อหาข้อยุติ มียืดหยุ่น เสียสละ มีความเมตตา ใช้หลักการทำงานร่วมกัน แนวปะทะ เป็นลักษณะของผู้นำที่มีความเด็ดขาด เข้มงวดกับกฎกติการะเบียบวินัยเพื่อความถูกต้องและผลประโยชน์ส่วนรวม กล้าเผชิญหน้า กล้าเรียกร้องขอความเป็นธรรมต่อภาครัฐ และแนวผสม เป็นลักษณะของผู้นำที่มีทั้งแนวประนีประนอม และแนวปะทะอยู่ในคนๆ เดียวกัน คือใช้วิธีการพูดคุย เจรจา ทำความเข้าใจด้วยหลักการและเหตุผล ใช้หลักการทำงานร่วมกัน ปรีกษาหารือกันเพื่อหาข้อยุติ ในขณะเดียวกันก็มีความเด็ดขาด ยึดปฏิบัติกฎกติกาที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนด และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพสอดคล้องด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 4 ด้านการเคลื่อนไหว ผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้านสมาชิกมีความพร้อมออกมาต่อสู้เพื่อความถูกต้องหากเห็นความไม่ชอบมาพากลของรัฐและการเอาผลประโยชน์จากนายทุน หรือกลุ่มเรือประมงพาณิชย์ อยู่ในระดับ พร้อมทั้งจะเรียกร้องต่อรัฐโดยผ่านตัวแทนทางการเมือง และยินดีที่จะต่อสู้เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม/เครือข่าย กลุ่มประมงพื้นบ้านใช้วิธี การเรียกร้อง การกดดันภาครัฐ โดยการเรียกร้องจะกระทำต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เนื่องจากมีความเชื่อว่า การเรียกร้องต่อผู้ที่มีอำนาจในระดับสูงจะสามารถตอบสนองการแก้ปัญหาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และใช้วิธีการกดดันภาครัฐ แกนนำชมรมชาวประมงพื้นบ้านใช้สันติวิธีด้วยการเจรจา

ประเด็นที่ 5 ด้านการสื่อสาร กลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้านมีการเสวนา พูดคุย ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล โดยสรุปได้ 2 ลักษณะ คือ หนึ่ง การสื่อสารภายใน หมายถึง การส่งสารและรับสารผ่านสื่อบุคคลของกลุ่มประมงพื้นบ้าน 4 หมู่บ้าน ในเขตเลเสบ้าน ได้แก่ บ้านน้ำราบ บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู บ้านฉางกลาง โดยแกนนำและสมาชิกประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้านเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสารในขณะเดียวกัน เนื่องจากต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากการลาดตระเวน การร่วมเฝ้าระวังร่วมกัน มีวิธีการสื่อสาร 2 วิธี คือ การประชุมกลุ่มทั้งแบบทางการ / ไม่เป็นทางการ และการใช้สื่อบุคคลและสื่อเครื่องมือสื่อสารโทรศัพท์ การใช้สื่อบุคคลเพื่อสื่อสารให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจในทิศทาง เป้าหมายเดียวกัน สอง การสื่อสารภายนอก หมายถึง การส่งสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับของเขตเลเสบ้าน โดยมีผู้รับสารเป็นบุคคลภายนอก มีวิธีการสื่อสาร 3 วิธี คือ การจัดประชุม เวทีเสวนา การจัดเวทีเสวนาโดยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงการ กิจกรรมเพื่อเล่าเรื่องแต่ละพื้นที่ การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ ป้าย

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ลักษณะการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี่) บ้าน จังหวัดตรัง ซึ่งประกอบด้วย ด้านกลุ่ม/เครือข่าย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำ ด้านการเคลื่อนไหว และด้านการสื่อสาร ซึ่งลักษณะทั้ง 5 ด้าน มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และมีผลทำให้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ผิดประเภทลดลงและหายไป สัตว์น้ำวัยอ่อนในเขตเลเส (สี่) บ้านเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญมากขึ้น องค์กรรัฐ

รัฐวิสาหกิจ เอกชน มูลนิธิ เข้ามามีส่วนร่วม สมาชิกผู้ใช้ทรัพยากรเห็นความสำคัญและร่วมรักษามากยิ่งขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นต้นแบบการบริหารจัดการป่าชายเลน ทรัพยากรทางทะเล

อภิปรายผล

1. การเมืองภาคประชาชนเขตเลเส (สี่) บ้าน จังหวัดตรัง เป็นการรวมตัวของกลุ่มประมงพื้นบ้านที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่และเพิ่มมูลค่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรนั้น และร่วมมือกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมโดยการวางแผน กฎ กติกา ข้อบังคับของชุมชนจากเครื่องประมงทำลายล้างที่ผิดกฎหมายและผิดประเภทให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยกลุ่มเขตเลเส (สี่) บ้าน มีเครือข่ายในระดับจังหวัดเป็นชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ระดับภาคเป็นสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ รูปแบบการเมืองภาคประชาชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี่) บ้าน ประเด็นที่มากที่สุด คือ ด้านกลุ่ม/เครือข่าย

ด้านกลุ่ม/เครือข่าย พบว่า สมาชิกมีความผูกพันบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และสมาชิกในกลุ่มรักและหวงแหนทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาที่บ็อปลิน(Poplin) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของชุมชน คือ กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่ หรือบริเวณหนึ่ง สมาชิกมีการติดต่อกันทางสังคม มีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อระบบนิเวศ และมีกิจกรรมส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์ และยังสอดคล้องที่ Poplin ได้กล่าวถึงสถานะชุมชนว่า อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน หมายความว่าสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้งและความเจริญเติบโต และเป็นบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ซึ่งเขตเลเส(สี่)บ้านก็มีการแบ่งเขตตามหลักภูมิศาสตร์ 4 หมู่บ้าน เพื่อป้องกันเครื่องมือประมงทำลายล้างมีเนื้อที่ประมาณ 44.02 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นไร่ 27,518 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งบนเกาะมุกด์ 8.44 กิโลเมตร ตั้งแต่บ้านฉางกลาง - แหลมหยงหลิง มีความยาวประมาณ 15.62 กิโลเมตร และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เช่น หญ้าทะเล 9 ชนิดพันธุ์ เนื้อที่ 6,724 ไร่ ปะการังสภาพสมบูรณ์ในพื้นที่ด้านตะวันตกของบ้านเกาะมุกด์ ป่าชายเลนเนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่แหล่งที่อยู่อาศัยของพะยูน แหล่งที่อยู่อาศัยของเต่าทะเล ดอนหอยมุก หอยชักตีน หอยตาชัย และอื่น ๆ หน้าเกาะมุกด์ นอกจากนั้นกลุ่มเขตเลเส(สี่) บ้านเกิดจากการรวมตัวเพื่อมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสี่หมู่บ้านและหยุดการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ฝ่าฝืนกฎหมายชุมชน เช่น อวนรุน อวนลาก เบ็ดราไว ระเบิด ยาเบื่อ ฯลฯ ซึ่งมีผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง สมาชิกมีอาชีพเป็นชาวประมงพื้นบ้าน และประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่สมัครใจเข้ามาอยู่ในกลุ่มประมงพื้นบ้าน ในขณะที่ประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ด้วยการเป็นเครือญาติ มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและความสัมพันธ์เพื่อประโยชน์ร่วมกันคือการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จึงเป็นทั้งกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) และกลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group)

นอกจากนี้เขตเลเส(สี่)บ้าน เกิดจากชาวประมงพื้นบ้านด้วยตนเองที่เห็นความสำคัญและริเริ่มการบริหารจัดการกันเองด้วยวิธีการพูดคุยเพื่อหาข้อยุติ ข้อตกลงร่วมกันในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลทรัพยากรชายฝั่งบริเวณหน้าบ้านตนเอง ซึ่งหลังจากนั้นจึงมีหน่วยงานต่างๆทั้ง

ระดับภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง มูลนิธิอันดามัน ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 สถานีป่าชายเลนที่ 40 ส่วนบริหารจัดการป่าชายเลนที่ 3 สำนักงานประมงจังหวัด อำเภอกันตัง และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมผลักดัน ร่วมทำกิจกรรมจนถึงปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เป็นลักษณะการพัฒนาท้องถิ่นจากล่างขึ้นบน (Down to Top) ทั้งนี้ยังมีกลุ่มย่อยภายในแต่ละบ้านซึ่งเป็นการบริหารจัดการของชุมชนเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ประมงพื้นบ้าน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อให้สมาชิกมีเงินออมและสามารถกู้ยืมเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ เช่น เรือ เครื่องยนต์ สำหรับผู้ประกอบอาชีพประมง ฯลฯ นอกจากนี้ยังแบ่งปันความช่วยเหลือแก่คนชรา คนพิการ และด้อยโอกาสในชุมชน เป็นทุนการศึกษา แก่เด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจน รวมทั้งการจัดการเขตเลเสบ้าน การอนุรักษ์พะยูนด้วย กลุ่มกลุ่มที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน จัดตั้งขึ้นมีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกรู้จักการออม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ เป็นการสร้างสวัสดิการการจัดตั้งทุนให้แก่ชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจและสามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยสมาชิกได้มีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งสมาชิกมีความมั่นคงต่อที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินและรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กลุ่มธนาคารปู หรือกะชังปูม้าเกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้นำปูม้าที่มีไข่นอกกระดองติดเครื่องมือประมงมาปล่อยและเพาะฟักตัวอ่อนในกระชังที่สร้างไว้สำหรับสมาชิก เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำในธรรมชาติ กลุ่มชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเล (ฉก.) มีหน้าที่เฝ้าระวังรักษา ตรวจตรา สิ่งแวดล้อมทางทะเล ทั้งการตรวจตราบริเวณตามแนวเขตของสมาชิกทุกแต่ละบ้าน และร่วมกับหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องเช่นกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดตรัง และสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 31(สิเกา) ไบไม้เขียว ประมงจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (SAN) และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้เพื่อร่วมกันผลักดันนโยบายและกฎหมายคุ้มครองสิทธิการทำประมงโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรโดยเครื่องมือประมงที่ผิดประเภท ผิดกฎหมาย ในช่วงที่มีปัญหาเรืออวนรุนอวนลาก และเรือปั่นไฟ ซึ่งทำลายล้างทรัพยากรทางทะเลมากทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่เคยมีอยู่ชุกชุมลดลงอย่างรวดเร็วและยิ่งกว่านั้นยังมีการวางระเบิด และการใช้ยาเบื่อ อันส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล กลุ่มป่าชายเลน จัดตั้งเพื่อจัดการ ควบคุม ดูแล และรักษาทรัพยากรป่าชายเลน การปลูกพรรณไม้เสริมซ่อมแซมป่า ดูแล รักษาและการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนและนอกชุมชน กลุ่มอยู่เรือ สอดคล้องกับประชาคมตำบลเมืองจิงแบบอย่างมาตรการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ชุมชนตำบลเมืองจิง กิ่งอำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน (อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม น.115-120) ที่ใช้มาตรการทางสังคมแก้ไขปัญหาเสพติดและใช้เครือข่ายแนวทางประชาสังคมตำบลเมืองจิงที่ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาชุมชนในหลายด้านโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพากลไกของรัฐ แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ได้สร้างรากฐานทางสังคมที่เหนียวแน่น เข้มแข็ง และมีการใช้รากฐานเหล่านี้มาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนให้ก้าวหน้าและมีชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ชุมชนได้พบวิกฤตการณ์จึงรวมตัวเพื่อต่อสู้กับวิกฤตด้วยการริเริ่มกลุ่มต่างๆขึ้นเช่น กลุ่มทำเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรยั่งยืน กลุ่มออมทรัพย์ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล กลุ่มเยาวชนด้านยาเสพติด กลุ่มอนุรักษ์ในท้องถิ่น กลุ่มผู้ปลูกลิ้นจี่ การรวบรวมชาวบ้านช่วยกันรักษาป่า ฟื้นฟูสภาพป่า โดยการ

กำหนดระเบียบของหมู่บ้านในการใช้ทรัพยากรจากป่า ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำวิกฤตมาแปรเป็นโอกาสในการจัดการกลุ่ม การรวมพลังกลุ่ม การสร้างเครือข่ายและการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง และมาตรการทางสังคมโดยแนวประชาคมตำบลเมืองจันในการแก้ไขปัญหาเสพติดนี้ได้มีการประกาศขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัน สอดคล้องกับวิกฤตด้านทรัพยากรทางทะเลทรัพยากรชายฝั่งที่ยังคงมีเครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมายจำนวนมากซึ่งพื้นที่ทะเลตรงตอนกลางบางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม บางส่วนอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง มีการประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และประกาศจังหวัดตรังตามกฎหมายการประมง ห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนรุน อวนลากประกอบเรือยนต์ ห้ามการประมงปลากะตักประกอบแสงไฟล่อด้วยเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและห้ามใช้เครื่องมืออวนกระทุ้งน้ำ อวนปลากะเบนในแนวหญ้าทะเล ขณะที่ประกาศกำหนดพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประกาศเชิงนโยบาย ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะบังคับใช้ คณะกรรมการพหุภาคีด้านการการประมงจังหวัดตรังได้เสนอให้กรมประมงตราประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดห้ามเครื่องมือการประมงที่เป็นอันตรายต่อพะยูน เต่าทะเล โลมา และการประมงที่ไม่ยั่งยืนเพิ่มเติมเมื่อปี 2548 แต่ไม่มีการตอบรับหรือการศึกษาเพื่อดำเนินการดังกล่าว เช่นเดียวกับการเสนอให้สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกาศพื้นที่ทะเลตรงเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการบริหารจัดการพื้นที่แบบบูรณาการในปี 2549 แต่เรื่องก็เงียบหาย รวมทั้งกฎหมายต่างๆที่ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเอง การบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ ชุมชนชายฝั่ง ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ตำบลนาเกลือ ตำบลบางสัก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอกันตัง ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง มูลนิธิอันดามัน โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกนิเวศวิทยา มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงหารือและเห็นร่วมกันว่าจำเป็นต้องตราข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงใช้บังคับ(คู่มือสิทธิชุมชนท้องถิ่นร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ) เพื่อการบูรณาการร่วมกันและรับรองสิทธิชุมชนซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการจัดทำข้อบัญญัติดังกล่าวคือ เขตทะเลเส(สี่)บ้าน และนำไปสู่ข้อบัญญัติที่เรียกว่า “ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงว่าด้วย”การอนุรักษ์พะยูน พ.ศ. 2544

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลร่วมกันของกลุ่มสมาชิกประมงพื้นบ้าน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น แนวปะการัง ป่าชายเลน หญ้าทะเล สัตว์น้ำวัยอ่อนทางทะเล ด้วยการจัดโครงการ/กิจกรรมในแต่ละบ้านประจำทุกปีเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางทะเล เช่น ปลูกป่าชายเลน หญ้าทะเล อนุรักษ์พะยูน ปล่อยธูสัตว์น้ำ พันธุ์กุ้ง ปูม้า หอยชักตีน คั้นความสมดุลสู่ท้องทะเล และเป็นการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ร่วมฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตรัง ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลให้ความสำคัญ ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตทะเลบ้านและสมาชิกประมงพื้นบ้านในอ่าวทะเลตรัง และยังร่วมในการคิด วางแผน การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักสำคัญคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันได้ของกลุ่มชาวประมงในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง การร่วมกันกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การจำกัดประเภทของเครื่องมือบาง

ประเภทในบริเวณบางขอบเขตที่กำหนดเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล เขตสัตว์น้ำวัยอ่อน ฯลฯ การจำกัดประเภทของเครื่องมือบางประเภทในบริเวณบางขอบเขตที่กำหนดเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล เขตสัตว์น้ำวัยอ่อน ฯลฯ การจำกัดและห้ามตามช่วงเวลา ตามฤดูกาลในบางพื้นที่ (ช่วงวางไข่ ช่วงระยะเติบโต) และการร่วมกันฟื้นฟูระบบนิเวศน์โดยรวม เช่นวางแนวปะการัง ปลูกป่าชายเลน ฯลฯ สอดคล้องกับโคเฮนและอัฟฮอฟ(Cohen and Uphoff) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ 4 แบบ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และตัดสินใจปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้วยการตรวจสอบ เฝ้าระวังเครื่องมือที่ผิดกฎหมายทำลายล้าง โดยดาห์วัน สันหลี (2552) ได้ศึกษางานวิจัยเขตเล(สี่)บ้าน พบว่าชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่แนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนสี่หมู่บ้าน เห็นว่าการเฝ้าระวังรักษาทะเลโดยชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจรักษาทะเล (ฉก.) ชาวประมงพื้นบ้านร้อยละ 94 มีความเห็นต่อการปฏิบัติงานของชุดเฉพาะกิจทางทะเล(ฉก.) ว่ามีส่วนช่วยในการลดเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ส่งผลให้ทรัพยากรประมงไม่ถูกทำลายจากเครื่องมือประมงประเภทอวนลาก และเครื่องมือประมงประเภทลอบตาถี่ อวนซัดตีส และการลึกลอบตีดไม้ทำลายป่าลดลง ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อตัวเองและต่อชุมชนประมงเป็นอย่างมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนายธนวัฒน์ คำภีลานนท์ (2550) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นพบว่า ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการรับผลประโยชน์ และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติการ

ด้านผู้นำ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของณัฐนรี ศรีทอง (2552) ซึ่งได้เปรียบเทียบความหมายระหว่างผู้นำโดยทั่วไปกับผู้นำชุมชนไว้ โดยลักษณะผู้นำชุมชน คือ การกำหนดเป้าหมายของชุมชน ผู้นำชุมชนไม่ใช่เป็นผู้กำหนดเป้าหมายการทำงานในชุมชนเอง แต่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีการตกลงร่วมกันและร่วมหาแนวทางการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายของชุมชนที่วางไว้ ผู้นำชุมชนปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งเสริมความร่วมมือกันทำงานของประชาชนในชุมชน และช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีการตกลงร่วมกันและต้องใช้ความพยายามในระดับสูงเพื่อการทำงานในชุมชนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ตามเป็นประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถสูงในด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างประชาชนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาคเอกชน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายนอกชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในระดับสูง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีกัน ร่วมมือ ร่วมใจ และรวมพลังชุมชน เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับลักษณะผู้นำทั้งแนวประนีประนอมและแนวปะทะคือใช้หลักการทำงานร่วมกัน เป็นลักษณะของผู้นำที่ใช้วิธีการพูด ไกลเกลี้ย ทำความเข้าใจด้วยหลักการและเหตุผล เพื่อหาข้อยุติ มียึดหยุ่น เสียสละ มีความเมตตา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลทรัพยากรชายฝั่ง และเป็นลักษณะของผู้นำที่มีความเด็ดขาด เข้มงวดกับกฎกติการะเบียบวินัยเพื่อความถูกต้องและผลประโยชน์ส่วนรวม กล้าเผชิญหน้า กล้าเรียกร้องขอความ

เป็นธรรมชาติต่อภาครัฐ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ผู้นำเป็นที่ยอมรับของสมาชิก เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการและมูลนิธิอันดามัน ได้รับความเคารพนับถือจากสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มก็ยินดีให้ความร่วมมือเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้นำเชิงบารมีของ Jay Conger และ Rabindra Kanungo (1998:94) แห่งมหาวิทยาลัย McGill ที่เสนอว่าผู้นำเชิงบารมีมีคุณลักษณะที่สำคัญห้าประการคือ หนึ่ง มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการถ่ายทอด (Vision and Articulation) สามารถสร้างแรงดลใจ สร้างความใฝ่ฝันและจูงใจให้กับผู้ตามในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ สอง การกล้าเสี่ยง (Personal Risk) ผู้นำบารมีเป็นบุคคลที่มีความกล้าได้กล้าเสีย พร้อมทั้งจะทุ่มเท ทรัพยากรจำนวนมาก และพร้อมที่จะเสียสละสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ สาม การมีความรับรู้ต่อสถานการณ์เร็ว (Environmental Sensitivity) ผู้นำเหล่านี้สามารถประเมิน สถานการณ์อย่างเป็นจริงทั้งในด้านขีดจำกัดและความต้องการทรัพยากรที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สี่ การรับรู้ถึงความต้องการของผู้ตามเร็ว (Sensitivity to Follower Needs) ผู้นำบารมีจะสามารถรับรู้ ทักษะและศักยภาพของผู้ตามได้เร็ว รู้ว่าผู้ตามคนใดควรทำงานลักษณะใด รวมทั้งรับรู้อารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของผู้ตามได้อย่างรวดเร็ว และสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้อย่างทันสถานการณ์ และห้า การมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากธรรมดา (Unconventional Behavior) ผู้นำบารมีจะมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่ ไม่เป็นไปตามกระแสหลักและท้าทายปทัศฐานเดิม หากประสบความสำเร็จ พฤติกรรมเหล่านี้จะนำมาซึ่งความตื่นตัวยินดีและความชื่นชมในกลุ่มผู้ตาม

ด้านการเคลื่อนไหว สมาชิกมีความพร้อมในการออกมาต่อสู้เพื่อความถูกต้องหากเห็นความไม่ชอบมาพากลของรัฐและการเอาผลประโยชน์จากนายทุน หรือกลุ่มเรือประมงพาณิชย์ ต่อสู้เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม และยิ่งแสดงออกถึงการต่อสู้ในการปกป้องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล โดยการเคลื่อนไหวจะนำโดยชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ถือเป็นความร่วมมือจากทุกบ้านทุกอ่าวในเลตรัง เพื่อกดดัน เรียกร้อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรชายฝั่ง การแก้ไขจากการละเมิดกฎหมายล้ำเขตการอนุรักษ์ของชุมชน นอกจากนี้บนเขตเลเตล(สี่)บ้านยังมีใช้การรณรงค์ด้วยการจัดโครงการกิจกรรม แต่ละบ้าน เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าว ชักจูง ให้กลุ่มประมงพื้นบ้าน เด็กและเยาวชนประชาชนชนทั่วไป หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ มูลนิธิ สถาบันการศึกษา ได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง ด้วยการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร บุราณรักษ์ (2548) ได้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณีกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี โดยผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนเกิดจากปัจจัยด้านปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ปัญหาที่เกิดจากโครงการของรัฐ การร่วมมือกับขบวนการเครือข่ายพันธมิตรของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการปรับตัวกับวังวนสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากบริบทส่งเสริมและเอื้ออำนวย 2 ด้าน คือวัฒนธรรมชุมชนการระดมทรัพยากร ปัจจัยภายนอกได้แก่โครงสร้างโอกาสทางการเมือง โครงสร้างโอกาสทางสังคม ฝ่ายต่อต้าน ส่วนแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน พบว่า มีแนวทางการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย เช่น กลยุทธ์การยึดพื้นที่ทางการเมือง กลยุทธ์ชุมชนนิยม/วัฒนธรรมชุมชน กลยุทธ์การต่อสู้ทางการเมืองเชิง

สัญลักษณ์ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง กลยุทธ์การต่อสู้ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น กลยุทธ์การต่อสู้ทางกฎหมายและนโยบายต่อภาครัฐ กลยุทธ์การแสวงหาเครือข่ายพันธมิตร กลยุทธ์ต่างๆใช้เป็นแนวทางการเคลื่อนไหว นอกจากนี้การเมืองภาคประชาชนด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้าน ยังเป็นลักษณะที่ประชาชนดูแลชีวิตตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสกสรร ประเสริฐกุล (2548) ที่ระบุว่า

การสื่อสารของแนวเขตเลเส(สี่)บ้าน จังหวัดตรัง ประกอบด้วย การสื่อสาร 2 ประเภท คือ การสื่อสารภายใน หมายถึง การส่งสารและรับสารผ่านสื่อบุคคลของกลุ่มประมงพื้นบ้าน 4 หมู่บ้าน ในเขตเลเส(สี่)บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำราบ บ้านเกาะมุกด์ บ้านควนตุงกู บ้านฉางกลาง โดยแกนนำและสมาชิกประมงพื้นบ้านเขตเลเสบ้านเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสารในขณะเดียวกัน เนื่องจากต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากการลาดตระเวน การร่วมเฝ้าระวังร่วมกัน ด้วยวิธีการการประชุมกลุ่มทั้งแบบทางการ และไม่เป็นทางการ การใช้สื่อบุคคลและสื่อเครื่องมือสื่อสารโทรศัพท์ และการสื่อสารภายนอก หมายถึง การส่งสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับของเขตเลเสบ้าน โดยมีผู้รับสารเป็นบุคคลภายนอก ด้วยวิธีการจัดประชุม เวทีเสวนา การจัดเวทีเสวนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรธรรมชาติโดยหน่วยงานองค์กรต่างๆ การจัดโครงการ กิจกรรมเพื่อเล่าเรื่องแต่ละพื้นที่ ซึ่งแต่ละบ้านจะมีแผนงานของตนเอง และแต่ละพื้นที่จะมีกิจกรรมที่จะนำเสนอให้สาธารณะ รวมทั้งคนในและนอกพื้นที่ได้รับรู้และเข้าใจ โดยจะมีความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา มูลนิธิอันดามัน การประชาสัมพันธ์ ด้วยสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ ป้าย การเล่าเรื่องราวของกลุ่มในแต่ละบ้าน ณ ที่ทำการกลุ่ม เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และศึกษา สอดคล้องกับ ฌรงค์ บุญสวยขวัญ (2552) เศรษฐศาสตร์การเมือง การเมืองภาคพลเมือง บทวิเคราะห์แนวคิดและปฏิบัติการท้าทายอำนาจการเมืองในระบบตัวแทน ที่กล่าวว่า แนวคิดให้ชุมชนหรือภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้าง “สื่อ” และ “สาร” หรือการมีสื่อ ใช้สื่อควบคู่กับสาระ จึงมีความจำเป็น ซึ่งลักษณะของการสื่อสารจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารทำความเข้าใจภายในขบวนการเคลื่อนไหวภายในองค์กร เพื่อระดม การรวมพลัง รวมกลุ่ม หรือเพื่อทำความเข้าใจระหว่างกันเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีการ โดยมีเครื่องมือ การสื่อสารภายในเป็นการประชุม การเสวนา การสร้างจดหมายข่าว เป็นต้น ในขณะที่ลักษณะที่สอง เป็นการสื่อสารทำความเข้าใจกับภายนอกหรือสาธารณชน เป็นการแสวงหาการยอมรับของขบวนการเคลื่อนไหว จึงจำเป็นต้องจัดการหรือเล่นกับข่าว หรือ เล่นหรือเคลื่อนไหวให้เป็นข่าว การยกระดับประเด็นปัญหาเล็กๆในระดับชุมชนให้เป็นปัญหาระดับกว้างหรือระดับชาติ หรือทำให้เป็นประเด็นสาธารณะ เหล่านี้สัมพันธ์กับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีมีความชอบธรรม(ในสายตา) ของบุคคลอื่น ด้วยรูปแบบรณรงค์ เปิดเวทีอภิปราย การชุมนุม โทรศัพท์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามรูปแบบการสื่อสารของเขตเลเส(สี่)บ้านด้านภายนอกแม้จะไม่มีการเล่นด้วยกลุ่มเขตเลเส(สี่)บ้าน แต่การเล่นไหวที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในนามชมรมชาวประมงพื้นบ้านก็มีสมาชิกจากเขตเลเส(สี่)บ้าน และถือเป็นผลประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ร่วมกันจากการเคลื่อนไหวให้เป็นประเด็นสาธารณะเพื่อเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนได้เห็นความสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่ไม่นิ่งดูดายด้วยการกระตุ้นเพื่อทรัพยากรที่ควรรักษาไว้สืบต่อลูกหลานต่อไป

2. จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาลักษณะของการเมืองภาคประชาชนกลุ่มประมงพื้นบ้าน เขตเลเส(สี่)บ้าน มีลักษณะเป็นการสร้างกลุ่ม/เครือข่ายของกลุ่มประมงพื้นบ้านทั้งในระดับพื้นที่ ต่างพื้นที่ในอ่าวทะเลอันดามัน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งหวังในการปกป้องเฝ้าระวังการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมายและผิดประเภท โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นหลักในการเคลื่อนไหวเรียกร้อง กัดดันภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตอบสนองและให้ความสนใจโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการแสดงออกถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนคือกลุ่มนักวิชาการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล องค์กรพัฒนาเอกชน(เอ็นจีโอ) และภาคประชาชน รวมทั้งการใช้การสื่อสารด้วยวิธีการสื่อสารภายในกลุ่ม เช่น การประชุมอย่างสม่ำเสมอ และภายนอกกลุ่ม เช่น การจัดเวทีเสวนา การจัดโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จุมพล หนิมพานิช (2550) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการเมืองภาค ไว้ว่า การเมืองภาคประชาชนมีลักษณะเป็นการเมืองที่มุ่งตอบสนองผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่โดยมีกลุ่มนักวิชาการเพื่อสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน(เอ็นจีโอ) และองค์กรประชาชน เป็นการต่อสู้อะหว่างภาคสังคมกับรัฐ เนื่องจากกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส(สี่)บ้าน ก็ดำเนินการถึงการเคลื่อนไหวที่แสดงออกถึงการต่อสู้อะหว่างภาครัฐกับภาคสังคมเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องในประเด็น ลักษณะของรูปแบบการต่อสู้ที่เป็นขบวนการแบบใหม่มีการกระจายตัวแบบหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แก้ปัญหาวิกฤติ และเป็นพลังในการต่อสู้เชิงปฏิรูปอนุรักษ์เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่ม/เครือข่ายของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส(สี่)บ้านมีผลกับการต่อรอง เกรจา ต่อนายทุนและภาครัฐ โดยในขณะนี้อยู่ในช่วงการชะลอตัวการเติบโตของกลุ่มเขตเลเส(สี่)บ้าน แต่ยังคงมีคนทำงานด้วยความตั้งใจ จริงจัง และจริงจังในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลด้วยการเป็นนักปฏิบัติมากกว่าเป็นนักพูด และบ้านน้ำราบเป็นหนึ่งใน 4 บ้านที่มีความเข้มแข็งมากที่สุด ในขณะที่ได้รับความร่วมมือจาก 3 บ้าน ในเขตเลเส(สี่)บ้าน ในขณะที่กฎ กติกา ข้อตกลงที่ยังคงมีประเด็นการใช้เครื่องมือลอบปูม้า ที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงในบางพื้นที่ แต่ยังคงใช้วิธีการพูดคุยเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งวิธีการพูดคุย เกรจา เป็นศิลปะที่กลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส(สี่)บ้านใช้ตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งปัจจุบันเพื่อให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่หยุดการใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมายและผิดประเภท โดยคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ใช้วิธีการตักเตือน และหากไม่เชื่อฟังจะประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการ พลังของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง จะกระทำด้วยวิธีการเรียกร้อง ประท้วง ส่งผลให้ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีอำนาจตัดสินใจดำเนินการ สั่งการ แก้ไขปัญหาในทันที โดยที่ชุมชนเป็นผู้กระตุ้นให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจึงจะสัมฤทธิ์ผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย นำมาซึ่งเขตเลเส(สี่)บ้านที่สามารถเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ชายฝั่งอื่น ๆ ในการบริหารจัดการป่าชายเลนและทรัพยากรทางทะเลที่มีการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการรณรงค์ การจัดโครงการ กิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังเป็นภาพแต่ละบ้านมากกว่าภาพรวมเขตเลเส (สี่) บ้าน

ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นภาคีเครือข่ายทุกระดับได้ร่วมกันประชุมจัดเวทีถอดบทเรียน สะท้อนปัญหาเพื่อการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นักวิจัย นักวิชาการ สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส(สี)บ้าน ตำรวจภูธรเมืองตรัง ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง ที่ 6 องค์การบริหารส่วนตำบลบางสัก มูลนิธิอันดามัน มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นหมายความว่า ชุมชน และภาครัฐ ซึ่งยินดีรับฟังความคิดเห็น โดยจะบูรณาการร่วมกันในการ พัฒนาซึ่งฐานการพัฒนาที่ยังคงบริหารจัดการจากชุมชนเป็นหลักเช่นเดิม ฉะนั้นรูปแบบด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมจากภาคประชาชนจะต้องมาจาก 5 ด้านสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อน ดำเนินการไปพร้อมๆกัน ได้แก่ กลุ่ม/เครือข่าย การมีส่วนร่วม ผู้นำ การเคลื่อนไหว และการสื่อสาร

ข้อค้นพบสำคัญ

1. กลุ่ม/เครือข่าย มีผลกับการต่อรอง เจริญ ต่อนายทุนและภาครัฐ
2. เขตเลเส (สี) บ้าน มีคนทำงานด้วยความตั้งใจ จริงจัง และจริงจัง ในการดูแลอนุรักษ์ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล ด้วยการเป็นนักปฏิบัติมากกว่าเป็นนักพูด
3. เขตเลเส (สี) บ้านมีการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการรณรงค์ การจัดโครงการ กิจกรรมด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. ชุมชนเป็นผู้กระตุ้นให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการดูแล และ ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
5. กระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องกระทำต่อเนื่องจึงจะสัมฤทธิ์ผลต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
6. พลังของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรังด้วยวิธีการเรียกร้อง ประท้วง ส่งผลให้ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีอำนาจตัดสินใจดำเนินการ สั่งการ แก้ไขปัญหาในทันที
7. วิธีการพูดคุย เจริญ เป็นศิลปะที่กลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี) บ้านใช้ตั้งแต่เริ่มต้น กระทั่งปัจจุบันเพื่อให้คนในพื้นที่ และนอกพื้นที่หยุดการใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมายและผิดประเภท โดยคนในพื้นที่ใช้วิธีการตักเตือน นอกพื้นที่ ตักเตือน และหากไม่เชื่อฟัง ประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ
8. ปัจจัยความสำเร็จของการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาจาก 5 ด้านสำคัญที่จะต้อง ดำเนินการไปพร้อมๆกัน ได้แก่ กลุ่ม/เครือข่าย การมีส่วนร่วม ผู้นำ การเคลื่อนไหว และการสื่อสาร
9. บ้านน้ำราบ เป็นหนึ่งใน 4 บ้านที่มีความเข้มแข็งมากที่สุด ในขณะที่ได้รับความร่วมมือ จาก 3 บ้าน ในเขตเลเส (สี) บ้านอย่างดี
10. กฏ กติกา ข้อตกลงเขตเลเส (สี) บ้าน ยังคงมีประเด็นการใช้เครื่องมือลอบปูม้า ที่ไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงในบางพื้นที่
11. ความร่วมมือของทุกฝ่าย นำมาซึ่งเขตเลเส (สี) บ้านที่สามารถเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ชายฝั่ง อื่นๆ ในการบริหารจัดการป่าชายเลนและทรัพยากรทางทะเล
12. รูปแบบการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส(สี)บ้าน เป็นลักษณะของ การสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่าย โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในทรัพยากร

ทางทะเล โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นหลักในการเคลื่อนไหวเรียกร้อง กัดดันภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตอบสนองและให้ความสนใจโดยมีองค์ประกอบคือกลุ่มนักวิชาการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและองค์การพัฒนาเอกชน(เอ็นจีโอ) ในขณะที่ใช้การสื่อสารด้วยวิธีการสื่อสารภายในกลุ่ม เช่น การประชุมอย่างสม่ำเสมอ และภายนอกกลุ่ม เช่น การจัดเวทีเสวนา การจัดโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างกลุ่มด้วยตนเอง ภาครัฐจึงควรมีความกระตือรือร้นในหน้าที่อย่างจริงจังและต่อเนื่องและเป็นความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้ลักลอบทรัพยากรทางทะเลด้วยวิธีการต่าง ๆ ในช่วงการปิดอ่าว ฤดูการวางไข่ การจับกุมผู้ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย และตักเตือนผู้ใช้เครื่องมือผิดประเภท
3. กลุ่ม/เครือข่าย การมีส่วนร่วม ผู้นำ การเคลื่อนไหว และการสื่อสาร ต่างมีส่วนซึ่งกันและกันในการทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มประมงพื้นบ้านเขตเลเส (สี่) บ้าน ดังนั้นควรพิจารณาทั้ง 5 ด้านดังกล่าว
4. เพิ่มความเข้มข้นการประชาสัมพันธ์กลุ่มเขตเลเส (สี่) บ้านแก่บุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ด้วยการขยับให้เป็นข่าวเพื่อการพัฒนากลุ่มด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเขตเลเส (สี่) บ้าน
5. เขตเลเส (สี่) บ้าน ควรทบทวนกฎกติกา และนำกลับมาใช้อย่างจริงจัง
6. เขตเลเส (สี่) บ้านควรมีกิจกรรมร่วม เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการเมืองภาคประชาชนเขตเลเสบ้านกับอ่าวทะเลในพื้นที่อื่นๆ
2. ควรศึกษาการบริหารจัดการแนวเขตเลเส (สี่) บ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนชายฝั่งที่ยั่งยืน